

Sygn. akt II Ca 977/18

Sygn. akt II Cz 1408/18

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2019 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Sędzia Sądu Rejonowego Magdalena Flis

(delegowana)

Protokolant Sekretarz sądowy Katarzyna Szumiło-Lesiak

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2019 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z wniosku U. S.

z udziałem Z. G., M. G., D. G., J. K., S. K., Z. K., E. N., J. R. (1), J. R. (2), W. T. i Z. Z.

o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...), o powierzchni 1,39 ha, numer 170, o powierzchni 2,03 ha i numer 171, o powierzchni 1,93 ha, położonych w L., gmina B.

na skutek apelacji U. S. i apelacji A. T. N. od postanowienia Sądu Rejonowego Kraśniku z dnia 3 kwietnia 2018 roku, w sprawie I Ns 240/16 oraz

na skutek zażalenia J. R. (2) na postanowienie Sądu Rejonowego Kraśniku z dnia 3 kwietnia 2018 roku, w sprawie I Ns 240/16 – rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II

postanawia:

uchylić w całości zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Kraśniku w sprawie I Ns 956/15 o dział spadku po A. Z. (1), pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Andrzej Mikołajewski Dariusz Iskra Magdalena Flis

Sygn. akt II Ca 977/18

Sygn. akt II Cz 1408/18

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 20 marca 2016 roku, złożonym do Sądu Rejonowego w Kraśniku w dniu 29 marca 2016 roku, U. S. wniosła o stwierdzenie, że A. Z. (2) nabył przez zasiedzenie własność nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...), o powierzchni 1,39 ha, numer (...), o powierzchni 2,03 ha i numer (...), o powierzchni 1,93 ha, położonych w L., gmina B. (k. 3-5).

W uzasadnieniu wniosku U. S. wskazała, że A. Z. (2) był jej ojcem, a młodszym bratem A. Z. (1), który zmarł w dniu 2 sierpnia 1989 roku jako bezdzietny kawaler na stałe zamieszkujący w L., gmina B..

Wnioskodawczyni wskazała, że A. Z. (1) prowadził tam gospodarstwo rolne składające się z działek wymienionych we wniosku. Od lat siedemdziesiątych XX wieku A. Z. (2) regularnie przyjeżdżał do barta i pomagał mu w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, a w połowie lat siedemdziesiątych A. Z. (2) przyjechał na stałe do L. i tam zamieszkał. A. Z. (1) kazał A. zajmować się jego gospodarstwem i widząc, jak A. stara się o gospodarstwo – robi nasadzenia sadu, gromadzi materiały na budowę przechowalni owoców, wyrabia pustaki, A. Z. (1) darował A. ustnie gospodarstwo w drodze nieformalnej umowy darowizny i od tamtego czasu A. Z. (2) prowadził to gospodarstwo jak właściciel, w przekonaniu, że darowizna jest ważna. Zaczął sprzedawać płody rolne pochodzące z gospodarstwa w postaci jabłek, malin, ziemniaków, a uzyskiwany dochód był jego własnym dochodem i przeznaczany był na dalszy rozwój gospodarstwa i inwestycje, a pod koniec lat siedemdziesiątych rozpoczęta została przechowalnia owoców i powiększanie areалу sadu jabłkowego.

Wnioskodawczyni podała, że jej ojciec rozpoczął również produkcję pustaków, a z czasem rozpoczął starania o uzyskanie możliwości wyrobu pustaków w ramach cechu. Dominującym zajęciem A. Z. (2) była jednak produkcja jabłek i ich sprzedaż na giełdach owocowych i w dniu 17 marca 1980 roku uzyskał on tytuł rolnika wykwalifikowanego. Nasadził również maliny, uzyskiwał coraz wyższe plony i w celu objęcia kontraktacją wyprodukowanych jabłek w dniu 13 grudnia 1982 roku stał się członkiem (...) Spółdzielni (...) w K..

Wnioskodawczyni podała, że przyjeżdżała z mężem do ojca do L. i pomagała mu w pracy w polu oraz że ojciec zatrudniał pracowników do pomocy, szczególnie w okresie zbiorów oraz do przycinania sadu i sortowania owoców w zimie, i on wypłacał należność za pracę robotnikom. Podała, że słyszała, jak A. Z. (1) wielokrotnie powtarzał, że gospodarstwo to podarował jej ojcu.

U. S. wskazała, że nie było żadnych sporów granicznych na działkach objętych wnioskiem i nie została urządzona księga wieczysta dla tych działek.

*

W toku dalszego postępowania wnioskodawczyni reprezentowana przez pełnomocnika oraz uczestniczka – E. N. popierały wniosek.

Uczestnicy – J. R. (2) i J. R. (1) nie uznawali wniosku i wnosili o jego oddalenie.

Uczestniczki – Z. G. i D. G. oświadczyły, że nie popierają wniosku o zasiedzenie.

*

Postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2018 roku Sąd Rejonowy w Kraśniku postanowił oddalić wniosek o stwierdzenie zasiedzenia oraz stwierdzić, że wnioskodawczyni i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (k. 424).

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy ustalił, że na mocy aktu własności ziemi z dnia 26 listopada 1972 roku właścicielem gospodarstwa rolnego położonego w L., a składającego się z działek numer (...), o powierzchni 0,20 ha, numer (...), o powierzchni 2,03 ha, numer (...), o powierzchni 1,39 ha i numer (...), o powierzchni 1,93 ha – łącznie o powierzchni 5,55 ha, był A. Z. (1).

Sąd Rejonowy ustalił, że we wskazanym gospodarstwie (...) mieszkał przez całe swoje życie. Nie miał żadnego innego majątku ani innych źródeł dochodu. Nie miał renty ani emerytury. Jedynym źródłem utrzymania były dochody z tego gospodarstwa. Był kawalerem, nie miał dzieci.

Sąd Rejonowy ustalił, że A. Z. (2) był rodzonym bratem A. Z. (1), ojcem U. S. i E. N.. W drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX wieku A. Z. (2) rozwiódł się żoną, a ich matką. Początkowo po rozwodzie mieszkał w K., potem od lutego 1978 roku do listopada 1984 roku był zameldowany w L. u brata A. Z. (1), a następnie do 22 maja 1985 roku w K. przy ul. (...) w domu należącym do G. i T. R. – rodziców J. R. (2) i J. R. (1), zaś od dnia 4 czerwca 1985 roku zameldowany był w L., gdzie mieszkał do swojej śmierci, to jest do dnia 17 grudnia 2009 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że A. Z. (2) pracował w gospodarstwie swego brata A. od około połowy lat siedemdziesiątych. W gospodarstwie tym uprawiane były ziemniaki, a około 1975 roku został założony sad owocowy jabłoniowy. A. Z. (2) pracował w tym sadzie przy przycinaniu gałęzi, opryskach, zbiorze i sortowaniu owoców, które sprzedawał w punktach skupu i na giełdach owocowych. Na początku lat osiemdziesiątych została zbudowana przechowalnia owoców, zakupiony samochód marki Ż., ciągnik, maszyny rolnicze. Pracami w gospodarstwie kierował A. Z. (2), który nadzorował pracę wynajmowanych do pracy w sadzie robotników.

A. Z. (2) pracował w (...) w K., a następnie w okresie od 15 marca 1975 roku do 10 października 1977 roku pracował w Spółdzielni (...) w K. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku tokarz. Potem przebywał na rencie.

Pod koniec lat siedemdziesiątych związał się z M. Ł., która w okresie letnim mieszkała w L., gdzie zajmowała się domem oraz pomagała w pracy w gospodarstwie rolnym przy zbiorze i sortowaniu jabłek, malin oraz uprawiała pomidory. W okresie zimowym (mieszkała) w swoim mieszkaniu w K.. Mieszkał z nią również A. Z. (2).

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 17 marca 1980 roku A. Z. (2) uzyskał tytuł rolnika wykwalifikowanego, a od dnia 13 grudnia 1982 roku stał się członkiem (...) Spółdzielni (...) w K.. W dniu 19 marca 1996 roku podpisał umowę na dostawę wody do gospodarstwa, w dniu 27 lipca 2005 roku na usługi odbioru odpadów komunalnych

Sąd Rejonowy ustalił, że A. Z. (2) zajmował się w gospodarstwie także wyrobem pustaków. W dniu 21 kwietnia 1980 roku uzyskał z Cechu (...) w B. potwierdzenie wykonywania rzemiosła w postaci betoniarstwa.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 22 sierpnia 1987 roku A. Z. (1), jako właściciel działki numer (...), o powierzchni 0,20 ha, a wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego położonego w L., zawarł z Z. W. pisemną umowę dotyczącą tej działki. Świadcami tej umowy byli A. Z. (2) i M. Ł.. Umowa dotyczyła odpłatnego przekazania tej działki przez A. Z. (1) na rzecz Z. W. w „wieczystą dzierżawę”, natomiast faktycznie była nieformalną umową sprzedaży tej działki.

Sąd Rejonowy ustalił, że A. Z. (1) zmarł w dniu 2 sierpnia 1989 roku. Po jego śmierci A. Z. (2) dążył do uregulowania spraw spadkowych oraz majątkowych po bracie. A. Z. (2) chciał spłacić rodzeństwo z gospodarstwa. Toczyło się w Sądzie Rejonowym w Kraśniku postępowanie w sprawie I Ns 10/10 o stwierdzenie nabycia spadku po A. Z. (1), w którym ustalono, że złożony przez córki A. Z. (2) testament A. Z. (1), mocą którego do całości spadku miał zostać powołany A. Z. (2), jest nieważny, z uwagi na to, że został sfalszowany. Z tego względu toczyło się również w Sądzie Rejonowym w Kraśniku postępowanie karne w sprawie II K 43/11.

Sąd Rejonowy ustalił, że na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Kraśniku z dnia 31 marca 2015 roku, wydanego w sprawie I Ns 3/15, wchodzące w skład spadku po A. Z. (1) gospodarstwo rolne odziedziczyli na podstawie ustawy A. Z. (2), P. Z., G. R., B. K. i W. T. w częściach po 1/5 każdy z nich.

Sąd Rejonowy ustalił, że A. Z. (2) zmarł w dniu 17 grudnia 2009 roku. Sąd Rejonowy w Kraśniku postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2010 roku, wydanym w sprawie I Ns 174/10, stwierdził, że spadek po A. Z. (2) nabyły na podstawie ustawy jego córki – U. S. i E. N. w częściach po 1/2 każda z nich.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych, i uznał, że prowadzenie produkcji pustaków, zbieranie owoców i ich sprzedaż, zbudowanie przechowalni owoców, czy zakup samochodu marki Ż., ciągnika, czy maszyn przez A. Z. (2) nie świadczy, aby to on był samoistnym posiadaczem gospodarstwa rolnego w L. należącego do A. Z. (1).

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 172 § 1 i 2 k.c. i omówił przesłanki nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości.

Sąd Rejonowy uznał, że przeprowadzone w sprawie dowody nie wykazały, aby A. Z. (1) darował A. Z. (2) ustnie w drodze nieformalnej darowizny swoje gospodarstwo oraz aby A. Z. (2) prowadził to gospodarstwo jak właściciel w przekonaniu, że darowizna jest ważna. Żaden dowód nie potwierdził faktu istnienia takiej umowy, jak również czasu jej zawarcia. Nie można również ustalić czasu, w którym właściciel przedmiotowego gospodarstwa – (...) miałby wyzbyć się na rzecz A. Z. (2) władztwa gospodarstwem.

W ocenie Sądu Rejonowego, w czasie, w którym miał biec termin do zasiedzenia przedmiotowego gospodarstwa przez A. Z. (2), to A. Z. (1) przejawiał uprawnienia właścicielskie. Bowiem w roku 1987 w drodze nieformalnej umowy sprzedał Z. W. działkę wchodzącą w skład tego gospodarstwa, a w roku 1983 napisał oświadczenie, że gospodarstwo to zamierza przekazać A. w zamian za rentę. Do takiego przekazania za rentę z nieustalonych powodów jednak nie doszło. To A. sprzedawał drzewo z lasu i wskazywał, które należy wyciąć. Dlatego też to A. Z. (1) wykazywał, że to jemu przysługuje wyłączne władztwo nad rzeczą, w tym przypadku władztwo przedmiotowego gospodarstwa rolnego.

Sąd Rejonowy wskazał, że to A. Z. (1) w lokalnym środowisku postrzegany był jako właściciel tego gospodarstwa. Bowiem to najpierw do niego zwracano się odnośnie tego gospodarstwa. Wówczas A. Z. (1) często odsyłał do A. Z. (2), który w praktyce kierował pracami w gospodarstwie. W ocenie Sądu Rejonowego, to sytuacja rodzinna i osobista A. Z. (2) oraz fakt, że A. Z. (1) był osobą samotną, sprawiły, że za jego przyzwoleniem od roku 1985 roku na stałe w L. zameldowany był A. Z. (2).

W ocenie Sądu Rejonowego, wszelkie prace w gospodarstwie, a w szczególności założenie sadu i jego prowadzenie oraz wybudowanie przechowalni, zakup maszyn i narzędzi, wykonywał A. Z. (2) za przyzwoleniem i zgodą swego brata A., który utrzymywał się wyłącznie z tego gospodarstwa i nie miał żadnych innych źródeł dochodu, ani majątku. Przez całe życie mieszkał w L. w tym gospodarstwie. Trudno jest zgodzić się z tym, że w takiej sytuacji A. Z. (1) wyzbył się władztwa gospodarstwa na rzecz A. Z. (2). A. Z. (2) w pierwszej połowie lat siedemdziesiątych pracował w fabryce w K., a następnie w Spółdzielni (...). Potem pobierał od 1977 roku rentę, a następnie emeryturę. Nie zostało także wykazane, aby A. Z. (2) przedmiotowe gospodarstwo posiadał od 1 stycznia 1976 roku, jak twierdziła wnioskodawczyni. W tym czasie A. Z. (2) był „świeżo” po rozwodzie. Jego sytuacja osobista nie była uregulowana, nie miał gdzie mieszkać, sezonowo w okresie letnim przyjeżdżał do brata i pomagał mu w gospodarstwie. Pracował w Spółdzielni (...). Natomiast A. Z. (1) żył sam, nie był dobrego zdrowia i z czasem obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa, a w szczególności pracę w sadzie owocowym powierzył A. Z. (2). Nie świadczy to jednak o tym, że A. Z. (2) stał się samoistnym posiadaczem. Również z wyjaśnień wnioskodawczyni i uczestniczki popierającej wniosek nie wynika, aby rola A. Z. (2) w gospodarstwie była dominująca na tyle, aby A. Z. (1) nie czuł się właścicielem.

Sąd Rejonowy podkreślił, że na uwagę zasługuje także fakt związany z ustaleniami Sądu w sprawie I Ns 10/10 o stwierdzenie nabycia spadku po A. Z. (1). Wniosek w tej sprawie został złożony przez J. R. (1) na początku roku 2010, dopiero po śmierci A. Z. (2) (który zmarł w dniu 17 grudnia 2009 roku). Wówczas do Sądu córki A. Z. (2) złożyły testament, mocą którego A. Z. (2) miał dziedziczyć jako jedyny spadkobierca po A. Z. (1).

Sąd Rejonowy wskazał, że o ile można uznać, iż A. Z. (2) fizycznie władał przedmiotowym gospodarstwem rolnym, to nie sposób zgodzić się, że miał zamiar władania tym gospodarstwem dla siebie. Nie można bowiem stwierdzić na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, iż traktował to gospodarstwo jako swoją własność oraz, że stan ten manifestował na zewnątrz. Po jego stronie nie istniała bowiem wola władania tym gospodarstwem we własnym imieniu. Powyższe przesądza o tym, że nie można stwierdzić, że własność gospodarstwa rolnego położonego w L. nabył w drodze zasiedzenia A. Z. (2).

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 520 § 1 k.p.c.

*

Od postanowienia z dnia 3 kwietnia 2018 roku apelacje wniosły U. S. i E. N..

÷

E. N. zaskarżyła postanowienie w całości. Uczestniczka podniosła zarzuty dotyczące prawidłowości ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji oraz dokonanej przez ten Sąd oceny dowodów.

E. N. wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i uwzględnienie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia (k. 444-447).

÷

U. S. wskazała, że zaskarża postanowienie z dnia 3 kwietnia 2018 roku „w pkt 1, tj. w zakresie w jakim Sąd oddalił wnioski o zasiedzenie”.

Wnioskodawczyni podniosła zarzuty dotyczące prawidłowości ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji oraz dokonanej przez ten Sąd oceny dowodów, a w szczególności zarzuty naruszenia przepisów art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. (k. 483-489v).

U. S. wniosła o:

„1. zmianę zaskarżonego postanowienia przez uwzględnienie wniosku o zasiedzenie, tj. stwierdzenie, że A. Z. (2) przez zasiedzenie nabył dalszy udział we własności gospodarstwa rolnego wynoszący 4/5, ponad nabyty w drodze dziedziczenia,

2. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego na zasadzie art. 520 § 1 k.p.c.”.

÷

Na postanowienie Sądu Rejonowego Kraśniku z dnia 3 kwietnia 2018 roku – rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II – zażalenie wniósł uczestnik J. R. (2) (k. 474-474v).

J. R. (2) wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez zasądzenie od U. S. na jego rzecz kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Uczestnik podniósł, że od samego początku trwania postępowania uczestnicy byli w różnym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania i ich interesy były sprzeczne.

÷

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik U. S. popierał apelację i wniósł o oddalenie zażalenia J. R. (2).

E. N. popierała swoją apelację.

Pełnomocnik J. R. (2) wniósł o oddalenie obu apelacji i zasądzenie na rzecz J. R. (2) solidarnie kosztów postępowania odwoławczego. Pełnomocnik popierał również zażalenie J. R. (2).

Uczestnik J. R. (1) oświadczył, że przyłącza się do stanowiska pełnomocnika J. R. (2) (k. 614v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacje wnioskodawczyni oraz uczestniczki są zasadne, jednak nie z przyczyn podniesionych w ich treści jako zarzuty apelacyjne.

Zasadne jest również zażalenie wniesione przez J. R. (2), jednakże również z innych przyczyn niż podniesione w jego treści jako zarzuty zażalenia.

Wniosek w rozpoznawanej sprawie wniesiony został do Sądu Rejonowego w Kraśniku w dniu 29 marca 2016 roku (k. 3).

Uszło uwadze Sądu pierwszej instancji, że w chwili wniesienia wniosku o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie przez A. Z. (2) nieruchomości objętych tym wnioskiem toczyło się już przed Sądem Rejonowym w Kraśniku postępowanie w sprawie I Ns 956/15 o dział spadku po A. Z. (1). Postępowanie w tej ostatniej sprawie wszczęte zostało w 2015 roku i po złożeniu przez U. S. wniosku o stwierdzenie nabycia nieruchomości przez zasiedzenie przez A. Z. (2) zostało zawieszono do czasu rozstrzygnięcia sprawy I Ns 240/16 Sądu Rejonowego w Kraśniku (k. 615 – okoliczność bezsporna).

Jak wynika z ostatecznej decyzji administracyjnej (aktu własności ziemi) z dnia 26 listopada 1972 roku, (...), wydanej przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w B. (k. 118), A. Z. (1) nabył własność nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...), o powierzchni 1,39 ha, numer (...), o powierzchni 2,03 ha i numer (...), o powierzchni 1,93 ha, położonych w L., gmina B., na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 października 1971 roku o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250 i Dz. U. z 1975 r. Nr 16, poz. 91).

Nabycie nastąpiło z mocy samego prawa z dniem 4 listopada 1971 roku, w związku z czym nieściśle jest stwierdzenie Sądu pierwszej instancji, że nabycie własności nieruchomości nastąpiło „na mocy aktu własności ziemi z dnia 26 listopada 1972 roku”. Decyzja administracyjna z dnia 26 listopada 1972 roku miała charakter deklaracyjny – stwierdzała jedynie nabycie własności nieruchomości z mocy samego prawa, a nie konstytutywny.

W postępowaniu o dział spadku ma zastosowanie przepis art. 688 k.p.c., który stanowi, że do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

W postępowaniu o dział spadku mają zatem zastosowanie przepisy art. 618 § 1-3 k.p.c. Powołane przepisy stanowią, że:

§ 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne.

§ 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Jeżeli jednak postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, przekazanie następuje tylko wówczas, gdy sąd drugiej instancji uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności.

§ 3. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Z przepisów art. 618 § 1 zd. 1 i § 2 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. wynika, że z chwilą wszczęcia postępowania o dział spadku odrębne postępowanie w sprawach pomiędzy spadkobiercami o prawo własności rzeczy wchodzącej w skład spadku jest niedopuszczalne.

Postępowanie w rozpoznawanej sprawie (I Ns 240/16) jest niczym innym jak postępowaniem o prawo własności nieruchomości, które wchodziły w skład spadku po A. Z. (1). Wnioskodawczyni i uczestniczka E. N. twierdzą bowiem, że ich ojciec – A. Z. (2), nabył w 2006 roku przez zasiedzenie własność nieruchomości objętych wnioskiem, a w

istocie własność udziałów w tych nieruchomościach, które przypadły w wyniku dziedziczenia po A. Z. (1) innym spadkobiercom niż A. Z. (2).

Podkreślenia wymaga również, że uczestnikami postępowania w sprawie I Ns 240/16 są wszyscy następcy prawni A. Z. (1) – bądź bezpośredni, jak W. T., bądź pośredni, jak wnioskodawczyni i pozostali uczestnicy postępowania, a więc spadkobiercy odpowiednio A. Z. (2), P. Z., G. R. i B. K., a zatem wszystkie osoby, które powinny brać udział w sprawie o dział spadku po A. Z. (1).

W związku z powyższym należy wskazać, że niedopuszczalne było wszczęcie przez U. S. odrębnego postępowania o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie przez A. Z. (2) nieruchomości, które wchodziły w skład spadku po A. Z. (1). Kwestia ewentualnego nabycia własności tych nieruchomości przez zasiedzenie przez A. Z. (2) mogła być rozstrzygnięta wyłącznie w postępowaniu o dział spadku po A. (...).

Tym samym niedopuszczalne było zawieszenie postępowania w sprawie I Ns 956/15 Sądu Rejonowego w Kraśniku do czasu rozstrzygnięcia sprawy I Ns 240/16.

Niedopuszczalność, o której mowa w przepisach art. 618 § 1 zd. 1 i § 2 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., sąd drugiej instancji bierze pod uwagę z urzędu, nawet bez powołania się na nią stron lub uczestników postępowania nieprocesowego (w zależności od tego czy niedopuszczalna sprawa jest rozpoznawana w procesie, czy w postępowaniu nieprocesowym)².

Niedopuszczalność – z chwilą wszczęcia postępowania o dział spadku – odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. należy rozumieć jako niedopuszczalność prowadzenia postępowania w tych sprawach ze względu na swoistą zawisłość sporu, to jest wszczęcie sprawy o dział spadku, obejmującej także rozstrzygnięcie sporów w sprawach wymienionych w art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., bez względu na to, które z tych postępowań zostało wszczęte jako pierwsze³.

Jeżeli chodzi o bezpośrednie skutki procesowe niedopuszczalności, o której mowa w przepisach art. 618 § 2 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., to części tej problematyki dotyczą przepisy art. 618 § 2 zd. 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c.

Niewątpliwie w sytuacji, w której w chwili wszczęcia sprawy o dział spadku postępowanie w sprawie dotyczącej jednego z roszczeń, o których mowa w przepisach art. 618 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., jest w toku, tę ostatnią sprawę przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o dział spadku (art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c.) (z zastrzeżeniem wypadku, o którym mowa w przepisach art. 618 § 2 zd. 3 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c.). Oznacza to, że sąd drugiej instancji w razie stwierdzenia, że sąd pierwszej instancji nie przekazał sprawy należącej do kategorii spraw przewidzianych w art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. sądowi prowadzącemu postępowanie o dział spadku, obowiązany jest uchylić z urzędu zaskarżone orzeczenie i przekazać sprawę sądowi prowadzącemu sprawę o dział spadku, chyba że postępowanie o dział spadku zostało wszczęte po wydaniu wyroku (postanowienia co do istoty) (art. 618 § 2 zd. 3 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c.) i nie zachodzi podstawa do jego uchylenia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania⁴.

Przepisy art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. nie dają wprost odpowiedzi na pytanie o postępowanie sądu pierwszej i drugiej instancji w sprawie o roszczenie, o którym mowa w przepisach art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., w sytuacji, w której postępowanie o to roszczenie nie jest jeszcze w toku w chwili wszczęcia postępowania o dział spadku, w szczególności, jeżeli postępowanie o to roszczenie wszczęte zostało po wniesieniu wniosku o dział spadku.

Wydaje się, że można bronić stanowiska, że wnioskowanie a contrario z przepisów art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. nie zawsze prowadzi do poprawnego rezultatu. Konsekwencją przyjęcia, że w wypadku przeciwnym nie należy przekazywać sprawy o roszczenie, o którym mowa w przepisach art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., do postępowania o dział spadku, musiałoby być odrzucenie pozwu lub wniosku o takie roszczenie na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. lub odpowiednio na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Należy jednak zwrócić uwagę, że niedopuszczalność innych postępowań w przedmiotach wymienionych w art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. oznacza, że zainteresowane podmioty, to jest uczestnicy postępowania o dział spadku, mogą żądać, aby sąd rozstrzygnął w postępowaniu o dział spadku także spory w rozumieniu tych przepisów⁵. Oznacza to, że o ile w sprawie o dział spadku nie zostało jeszcze zgłoszone oznaczone roszczenie (lub związany z nim zarzut) oparte na konkretnej podstawie faktycznej, zgłoszenie takiego roszczenia w innej sprawie po wszczęciu postępowania o dział spadku powinno prowadzić do przekazania tej innej sprawy do postępowania o dział spadku, nie zaś do odrzucenia pozwu lub wniosku w postępowaniu nieprocesowym.

Wydaje się, że tego rodzaju stanowisko zajął również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 21 lipca 1970 roku, III CZP 39/706.

W związku z powyższym na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. w zw. z art. 618 § 2 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy w Lublinie postanowił uchylić w całości zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Kraśniku w sprawie I Ns 956/15 o dział spadku po A. Z. (1).

O żądaniu stwierdzenia nabycia przez zasiedzenie przez A. Z. (2) wskazanych w tym żądaniu nieruchomości Sąd Rejonowy w Kraśniku rozstrzygnie w sprawie o dział spadku.

Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy pozostawił Sądowi Rejonowemu w Kraśniku rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

*

Chociaż w związku z treścią rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Lublinie bezprzedmiotowe jest zajmowanie stanowiska w przedmiocie zarzutów apelacyjnych, należy ogólnie wskazać, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na poczynienie ustaleń faktycznych, że A. Z. (2) był samoistnym posiadaczem nieruchomości objętych wnioskiem o stwierdzenie zasiedzenia.

Obok okoliczności faktycznych przytoczonych przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia należy zwrócić uwagę na fakt, że przez cały okres czasu, na który powołuje się wnioskodawczyni, jako na okres samoistnego posiadania A. Z. (2), A. Z. (2) nigdy nie był podatnikiem jakichkolwiek podatków związanych z nieruchomościami objętymi wnioskiem, nie występował do odpowiednich organów podatkowych o nadanie mu statusu takiego podatnika, jak również nigdy faktycznie nie płacił jakichkolwiek podatków związanych z tymi nieruchomościami.

Oczywiście sam fakt, że A. Z. (2) nie był podatnikiem jakichkolwiek podatków związanych z przedmiotowymi nieruchomościami, jak również, że nie płacił faktycznie takich podatków, nie jest jeszcze sam przez się rozstrzygający o charakterze władania tymi nieruchomościami, jednak zestawienie tej okoliczności z innymi faktami wynikającymi z zebranego materiału pozwala na przyjęcie, że A. Z. (2) nie władał spornymi nieruchomościami jak właściciel.

W stosunkach wiejskich fakt bycia podatnikiem podatku rolnego lub podatku od nieruchomości, czy chociażby tylko fakt opłacania we własnym imieniu takich podatków, traktowany był zawsze jako zewnętrzny przejaw szczególnego nastawienia do nieruchomości. Osoba, która uważała się za właściciela oznaczonej nieruchomości, z reguły uważała się za zobowiązaną do ponoszenia ciężarów publicznoprawnych związanych z tą nieruchomością i podejmowała czynności (prawne lub tylko faktyczne), aby dopełnić obowiązków w tym zakresie.

Powyższe uwagi odnoszą się odpowiednio do zagadnienia ujawnienia w jakiegokolwiek formie stanu władania nieruchomością przez posiadacza samoistnego w ewidencji gruntów. Samoistny posiadacz nieruchomości z reguły dążył do tego, aby swój stan władania ujawnić w ewidencji gruntów, co stanowiło wyraźny zewnętrzny przejaw woli władania nieruchomością jak właściciel.

Wnioskodawczyni nawet nie twierdziła, aby w związku z korzystaniem z nieruchomości objętych wnioskiem A. Z. (2) podjął próby formalnego określenia swojego statusu jako podatnika podatku rolnego, czy podatnika podatku od nieruchomości. To samo dotyczy ujawnienia swojego stanu władania w ewidencji gruntów.

Kolejną okolicznością, na którą należy zwrócić w rozpoznawanej sprawie szczególną uwagę, jest fakt zawarcia przez A. Z. (1) w dniu 22 sierpnia 1987 roku nieformalnej umowy sprzedaży ze Z. W. nieruchomości oznaczonej jako działka numer (...), o powierzchni 0,20 ha, oraz treść tej umowy (k. 310-310v). Z treści dokumentu obejmującego uzgodnienia stron wynikają następujące okoliczności:

- a) w dniu 22 sierpnia 1987 roku A. Z. (1) uważał się za właściciela tej nieruchomości,
- b) zamiarem A. Z. (1) było przeniesienie własności tej nieruchomości na nabywcę za kwotę 50000 zł (starych), co jednoznacznie wskazuje na to, że umowa miała być umową sprzedaży, a nie dzierżawy,
- c) Z. W. zobowiązała się do płacenia podatku związanego z przedmiotową nieruchomością,
- d) świadkiem zawartej umowy był A. Z. (2), który potwierdził swoją obecność czytelnym własnoręcznym podpisem.

Powyzsza okoliczność przeczy tezie, że w połowie lat siedemdziesiątych XX wieku A. Z. (1) darował swojemu braku A. Z. (2) całe gospodarstwo rolne.

Wreszcie napisanie przez A. Z. (1) w 1983 roku pisma, z którego wynika, że zamierza w przyszłości przekazać gospodarstwo rolne bratu A. Z. (2) w zamian za rentę (co, jak wynika chociażby z treści apelacji wnioskodawczyni, jest okolicznością bezsporną), przeczy twierdzeniom wnioskodawczyni i E. N., że w połowie lat siedemdziesiątych XX wieku A. Z. (1) darował swojemu bratu A. Z. (2) całe gospodarstwo rolne.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Andrzej Mikołajewski Dariusz Iskra Magdalena Flis

1 Por. uchwałę SN z dnia 15 grudnia 1968 roku, III CZP 12/69, OSN C 1970, z. 3, poz. 39 – teza numer II.

2 Por.: uchwałę SN z dnia 21 lipca 1970 roku, III CZP 39/70, OSN C 1971, z. 2, poz. 25; uzasadnienie uchwały SN z dnia 20 maja 2011 roku, III CZP 24/11, OSN C 2012, z. 1, poz. 6; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 10 kwietnia 2014 roku, IV CSK 474/13, Lex numer 1491123; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 26 czerwca 2015 roku, I CSK 675/14, Lex numer 1793690.

3 Por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 12 stycznia 2010 roku, III CZP 114/09, OSN C 2010, z. 7-8, poz. 102.

4 Por. uchwałę SN z dnia 21 lipca 1970 roku, III CZP 39/70, powołaną w przypisie 2.

5 Por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 21 lipca 1970 roku, III CZP 39/70, powołanej w przypisie 2.

6 Powołanej w przypisie 2.